

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Contra primam sententiam eadem opinio ratione probatur. cap. 5.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

Dei, præter donum creationis: id quod non vi-
deo aliqua ratione negari posse. Nonnulli sane
Theologi hac nostra ætate dixerunt, in opinione
positum esse, an creati queat aliqua creatura ra-
tionalis, cui non naturale sit lumen gloriæ ad vi-
dendum Deum, quæ quidem natura sit ordinis su-
pernaturalis: quorum sententiam supra disputa-
tione 44. impugnauimus; quia ineptum est, sub-
stantiam aliquam creatam excogitare quæ dicatur
ordinis supernaturalis: cum hoc proprium sit for-
mæ accidentariæ, vt ibidem demonstraui.

Tum etiam, quia si alicui creaturæ lumen ali-
quod ad videndum clare Deum esset connatura-
le, visio Dei & lumen ipsum non possent dici su-
pernaturalis ordinis secundum substantiam, &
naturam suam, sed tantum secundum modum ex
parte efficientis: nam, vt diximus supra disputa-
tione 214. cap. 2. illud solum dicitur super naturale
secundum substantiam, quod nulla creatura sua-
pte natura exposcit. Frivolum autem est id solum
intelligere de creaturis quæ modo sunt: nam si
pauciores creaturæ factæ essent, dicere possemus
perfectiores naturales earum, quæ creatæ non
essent, dicendas esse supernaturales secundum sub-
stantiam: quod est absurdum.

At nullus certe hæcenus dixit, creati posse ali-
quam creaturam, cui ita naturaliter, & necessario
ab intrinseco conueniat, Deum clare intueri, vt
non indigeat lumine aliquo addito suæ naturæ:
quod sane licet ei esset connaturale, sicut species
rerum connaturales dicuntur angelis; tamen non
conueniret ei necessario & à principiis intrinse-
cis, habere lumen illud, aut Deum clare intueri:
sed lumen illud ita libere ei à Deo communicare-
tur, vt sine violentia aliqua ei negari posset: sicut
etiam modo mihi non conceduntur species natu-
rales multarum rerum, quas possem habere, vel
quia non conceditur præsentia obiecti, vel alia
ratione. Quamuis igitur illa creatura esset talis
ordinis, vt ei lumen gloriæ esset connaturale: ta-
men nouum ei esset beneficium, præter donum
creationis, si ei tale lumen ad videndum Deum
concederetur. Sic autem relicta in fide tantum
Dei sub velamine, non posset esse impeccabilis: ergo
nulla creatura rationalis solo dono creationis,
vt probatum est, suapte natura impeccabilis esse
potest: sed impeccabilem fieri, doni peculiaris
esset. Quinimo licet aliqua posset produci crea-
tura, quæ ex solo dono creationis Deum videret
necessario, nihilominus peccare posset: nam
deus posset impedire intellectum eius, ne ipsum
videret: & ita priuata visione, & relicta tantum sub
velamine fidei peccare posset. Quare & naturæ
illius non repugnaret peccare: licet ipsa relicta
suz virtuti, & non impedita nunquam peccare
posset.

CAPVT V.

Contra primam sententiam eadem opinio ratione
probat.

Postremo contra primam opinionem, quæ
erat Capreoli, & aliorum, restat probandum,
angelos etiam peccare posse contra legem, & præ-
cepta naturalia: ex quo etiam nostra sententia
confirmabitur. Id autem manifeste inde colligi-
tur, quia post lapsum, quotidie peccant contra
cepta naturalia, suadendo hominibus omnia ge-
nera peccatorum, & odio prosequendo ipsos ho-

Vasquez in 1. part. tom. II.

mines. Quod si Angelus natura sua impeccabilis
esset contra legem naturalem: non posset ad simi-
lia incitare.

Cæterum respondent recentiores nonnulli
Thomistæ, qui sententiam Capreoli amplectun-
tur, angelos quidem posse peccare, non prima-
rio & per se contra legem naturalem, sed comi-
tatur, aut consequenter: ex eo quod peccant
contra legem supernaturalem, & inde mouentur
ad violandam etiam naturalem. Hæc tamen solu-
tio mihi non probatur. Primum, quia si angelus
suapte natura esset impeccabilis circa legem na-
turalem, nullo fine aut incentiuo moueri posset
ad peccandum contra eam legem: tum etiam an-
geli odio habent ipsum Deum, & homines: inui-
dent etiam diuinæ prouidentie, & maiestati: quæ
sunt contra legem naturalem. Causa autem mo-
uens ad hos affectus, est videre se cruciari ab
ipso. Et hoc sufficeret, quamuis non viderent, se
priuatos beatitudine supernaturali, sed solum à
Deo cruciari. Ad hæc, etiam si peccent contra le-
gem naturalem, odio habendo Deum, ex eo quod
vident, se priuatos esse à Deo beatitudine superna-
turali: non propterea sequitur, eos peccare con-
sequenter contra legem naturalem, quia prius
peccent contra legem supernaturalem: tunc enim
non peccant contra legem ipsam supernatu-
ralem directe, sed ex priuatione doni super-
naturalis mouentur ad odium, & inuidiam con-
tra Deum.

Cæterum dicat quis pro Capreolo, & alijs pri-
mæ opinionis, eos non negasse, Angelos peccare
posse contra legem naturalem absolute: sed eos
non posse moueri ad peccandum intra limites le-
gis naturalis, nisi ex motiuo aliquo alterius ordi-
nis. Verum ego non video, qua ratione si volun-
tas angeli peccare potest contra legem naturalem
præcedente defectu in intellectu ex incentiuo il-
lo superioris ordinis, vt in exemplo proxime alla-
to: non possit etiam angelus intra limites etiam
legis naturalis absque consideratione alicuius al-
terius rei superioris ordinis contra ipsam legem
naturalem peccare. Cum enim defectus ex parte
intellectus, qui præcedere debet omne peccatum,
non necessario sit error: sed sufficiat defectus
considerationis, quia videlicet effi-
ciatur delectabile, quod mouet ad peccandum
quam honestum virtutis, vel malum supplicij,
quod detinere deberet voluntatem à peccato: ego
non video, cur angelus non possit pati huius-
modi defectum perfectæ considerationis intra li-
mites legis naturalis, & ita contra illam peccare.
Ex qua doctrina dissoluitur plane argumentum
Capreoli pro illa prima sententia. Nam quamuis
intellectus angeli perspicax sit, tamen quia crea-
tus est, & in diuersa trahi potest etiam potest, bo-
num virtutis, & ea quæ à peccato remouere de-
bebant, remissius considerare, quam quæ ad pec-
catum mouere solent, & ita peccare.

Ad argumentum vero Durandi pro ea
sententia, respondeo inter corpora quidem esse
aliquod perfectissimum, quod in nullo deficere
potest: tum quia nihil extrinsecum est quod ipsius
operationes impedire queat, eo quod nullum sit
ita efficax sicut ipsum tum etiam quia ab intrin-
seco omne corpus est determinatum ad vnā
partem, nec potest indifferenter in vnā & aliam
partem operari: at vero creatura rationalis cum

Kxx 2 sit

22.

Recentior
Responsio.

Rejicitur.

Alia respo-
sio.

Rejicitur.

23.

C. prelosum

Argumentum

to Durand

satisfit.

fit libera, etiam si à nullo extrinseco cogi possit ad peccandum, potest tamen ab intrinseco in quam placuerit partem operari: & contra naturam creaturæ rationalis esset, liberam non esse, ac proinde peccare non posse, ut supra probatum est.

Ad testimonium Augustini, quod adducit *Magister* in 1. distinctione 44. capit. illo 2. in confirmationem eiusdem sententiæ, respondeo non esse verba illa in Augustino libro 11. de Genesi ad litteram, capitul. 7. sed eo capite solum dicere Augustinum, meliorem esse naturam creatam, quæ nolit peccare, quam eam, quæ non solum potest, sed etiam vult peccare.

Alij postremo argumentantur pro prædicta opinione hoc modo: Angelus non habet naturalem inclinationem ad peccandum: ergo intra limites legis naturalis peccare non potuit. Hæc tamen ratio nullius momenti est, ut etiam dicemus infra disput. 236. cap. 3. quia ut aliqua natura peccet, non requiritur naturalis inclinatio ad peccatum: sed sufficit, & necessaria est libertas.

ARTICVLVS II.

Utrum in angelis possit esse tantum peccatum superbia & inuidia.

321.
2. dist. 5. q.
1. art. 3. Et
dist. 2. q. 1.
artic. 1. cor.
Et 3. con. c.
109. co. 2.
Et mal. q.
15. ar. 2. 4.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod in angelis non possit esse solum peccatum superbia & inuidia: in quemcumque enim cadit delectatio alicuius peccati, potest cadere peccatum illud. Sed demones delectantur etiam in obscenitatibus carnalium peccatorum, ut Augustinus dicit 14. de ciuitate Dei. Ergo in demonibus etiam peccata carnalia possunt esse.

2. Præterea. Sicut superbia & inuidia sunt peccata spiritalia, ita accidia, & auaritia, & ira. Sed spiritui cōueniunt peccata spiritalia, sicut & carni peccata carnalia. Ergo non solum superbia & inuidia in Angelis esse potest: sed etiam accidia & auaritia.

3. Præterea. Secundum Greg. in Moralibus, ex superbia nascuntur plura vitia & similiter ex inuidia. Posita autem causa ponitur effectus. Si ergo superbia & inuidia in angelis esse possunt, par ratione & alia vitia in eis esse possunt.

Sed contra est quod Augustinus dicit 14. libro de ciuitate Dei, quod diabolus non est fornicator, aut ebriosus, neque aliquid huiusmodi. Est tamen superbus, & inuidus.

Respondeo dicendum, quod peccatum aliquod in aliquo esse potest dupliciter. Vno modo secundum reatum, alio modo secundum affectum. Secundum reatum quidem omnia peccata in demonibus esse contingit, quia dum homines ad omnia peccata inducunt, omnium peccatorum reatum incurrunt. Secundum affectum vero illa solum peccata in malis

ARTIC. II.

angelis esse possunt, ad quæ contingit affici spirituales naturam. Spirituales autem naturam affici non contingit ad bona, quæ sunt propria corpori, sed ad ea quæ in rebus spiritualibus inueniri possunt: nihil enim afficitur nisi ad id, quod suæ naturæ potest esse quodammodo cōueniens. In spiritualibus autem bonis non potest esse peccatum, dum aliquis ad ea afficitur, nisi per hoc quod in tali affectu superioris regulam non seruatur: & hoc est peccatum superbia, non subdi superiori in eo quo debet. Vnde peccatum primi Angeli non potest esse aliud quam superbia. Sed consequenter potuit in eis etiam esse inuidia. Eiusdem enim rationis est quod affectus tendat in aliquid appetendum, & quod renitatur in opposito. Inuidus autem ex hoc de bono alterius doli, inquantum bonum alterius æstimat sui boni impedimentum. Non autem bonum alterius poterat æstimari impedimentum boni affectati per Angelum malum, nisi inquantum affectus excellenciam singularem: quæ quidem singularitas per alterius excellentiam cessat. Et ideo post peccatum superbia consequens est in Angelo peccante malum inuidia, secundum quod de bono hominis doluit: & etiam de excellentia diuinitatundum quod eo. Deus contra voluntatem ipsius diaboli vituit in gloriam diuinam.

Ad primum ergo dicendum, quod demones non delectantur in obscenitatibus carnalium peccatorum, quasi ipsi afficiantur ad delectationes carnales. Sed hoc totum ex inuidia procedit, quod in peccatis hominum quibuscunque delectantur, inquantum sunt impedimenta humani boni.

Ad secundum dicendum, quod auaritia, secundum quod est speciale peccatum, est immoderatus appetitus rerum temporalium, quæ veniunt in vsum vite humanæ, quæcunque pecunia æstimari possunt. Et ad ista non afficiuntur demones: sicut nec ad delectationes carnales. Vnde auaritia proprie sumpta in eis esse non potest. Sed si auaritia dicatur omnis immoderata cupiditas habendi quocumque bonum creatum, sic auaritia continetur in superbia quæ est in demonibus. ira vero cum quadam passionis est sicut concupiscentia. Vnde ipsa in demonibus esse non potest, nisi metaphorice. Accidia vero est quædam tristitia, quia homo redditur tardus ad spirituales actus propter corporalem laborem, quæ demonibus non competit. Et sic patet quod sola

sola superbia, & inuidia sunt purè spiritualia peccata quæ dæmonibus competere possunt: ita tamen quod inuidia non fumatur pro passione, sed pro voluntate renitente bono alterius.

Ad tertium dicendum, quod sub inuidia & superbia, prout in dæmonibus ponuntur, comprehenduntur omnia peccata quæ ab illis deriuantur.

Notationes circa doctrinam articuli.

PRIOR conclusio est: Omnia peccata secundum reatum possunt esse in demonibus. Posterior conclusio est: In demonibus possunt esse formaliter duo genera peccatorum, nempe superbia, & inuidia. Pro quarum perspicuitate notandum est primum, tunc peccatum imputari formaliter operanti, quando non tantum ipsius malitia imputatur, sed etiam actus proprius peccati illius est ab eo, ut à causa. Tunc autem imputari dicitur peccatum secundum reatum, & non formaliter quando operanti imputatur solum malitia, sed ipse non est causa proprius actus & operationis, cui annexa est malitia illa, veluti si quis suadeat alteri, ut occidat inimicum, & ille occidat, peccatum homicidij suadenti dicitur imputari secundum reatum tantum: quia eiusdem malitiæ participes est suasio sua: eo quod suasio speciem sumit ab eodem, à qua sumit homicidium ipsum: at vero occidenti & inferenti mortem ferro; vel alio instrumento, tribuitur peccatum formaliter. Inquit igitur Sanctus Thomas, in Angelis reperiri posse omnia peccata secundum reatum, quia suadere potest Angelus omne genus peccati, & ad illud mouere: at vero formaliter, hoc est, secundum actum proprium, solum reperiri in angelo duo illa genera peccatorum, nempe superbiæ, & inuidiæ: quia solum actus proprii horum peccatorum fieri possunt ab Angelis, ut à proxima causa.

Deinde notandum est, cum dicitur peccatum aliquod tribui operanti secundum reatum: non solum intelligi de reatu peccati, sed etiam de reatu culpæ, hoc est, de ipsa malitia peccati, quæ dicitur alicui imputari. Nam ut ostendimus 1.2. quæstione 73. articulo 8. opus, quod est causa alicuius peccati, ut exemplum, suasio, &c. eandem speciem malitiæ habet, ac ipsum peccatum, cuius est causa: neque enim peculiarem speciem scandalii constituere debemus sine intentione peculiari ruine proximi, ut ibidem monstrabimus: tunc autem, cum ad eum similis intentio, opus, quod est causa peccati, primum quidem est in specie illa malitiæ, in qua est peccatum, ad quod inuitat: deinde in peculiari specie scandalii ex intentione directa ruine proximi. An autem opus, quod est causa in alio peccati, quod consummatur in affectu interiori, ut odij, inuidiæ, &c. sit in eadem specie cum ipso odio, aut cum inuidia, pendet ex ijs quæ dicemus 1.2. quæstione 18. articulo 6. ubi tractabimus, an actus reflexus voluntatis, sit eiusdem malitiæ cum actu interiori eiusdem voluntatis, quem habet pro obiecto: ut voluntas habendi odium, an sit eiusdem malitiæ cum ipso actu odij. Hoc certum sit, illi, qui est causa odij in alio, non imputari peccatum odij formaliter, sed secundum reatum, vel in eadem specie malitiæ vel in alia: & ex his, quæ notauimus satis manet

Vasquez in 1. p. Tom. 2.

explicata prior conclusio huius articuli, nempe in Angelo esse posse omne genus peccati secundum reatum.

Cæterum posterior conclusio, videlicet in angelo solum esse posse formaliter duo genera peccatorum, superbiæ nimirum, & inuidiæ, difficultate meo iudicio maxima non caret. Primo, quia in angelo reperi potest formaliter peccatum iniustitiæ, & ipse potest formaliter iniustus esse: non quidem contra alterum angelum, sed contra hominem, non modo suadens iniustitiam alicui homini, ut furtum, & homicidium, sed etiam illud ipse faciens, vel dānum inferendo alicui homini in rebus domesticis, vel in fama infamando ipsum, vel in vita occidendo: quæ omnia licet Deus interdum permittat, sunt tamen peccata ipsi angelo, & nullum illorum est superbiæ, aut inuidiæ.

Deinde ex peccatis, quæ interius consummantur, potest in angelo esse peccatum odij contra Deum, & proximum, quod est distinctum à duobus alijs: hoc enim contra charitatem aut beneficentiam est: illa autem nempe superbiæ, & inuidiæ, contra humilitatem: posse autem ab angelo Deum odio haberi manifestum est. Potest etiam esse in angelo peccatum idololatriæ, si laudet alium angelum ut Deum suum, & ipsum ut Deum suum deprecetur, & ei votum voueat, quæ omnia ex obiecto essent contra religionem, & contra cultum veri Dei, transfereudo illum in creaturam; & ita ad idololatriam pertinerent. His etiam annuera peccatum inobedienciæ specialis, quod consistit in intentione directa non parendi superiori, ut dicemus 1.2. quæst. 73. art. 8. hac enim intentione posset angelus transgredi præceptum Dei.

Cæterum Caietanus mentem Sancti Thomæ explicare contendit hoc modo, ut intelligatur locutus non vniuersim de peccatis quibuscumque, quæ possunt esse in angelis, sed de peccatis, quæ primo esse potuerunt, & à quibus incipit angelus, qui peccat.

Mihi tamen adhuc videtur difficulter posse accommodari hanc interpretationem menti Doctoris sancti, tum quia non suppetit efficiax ratio, qua probemus, peccatum primum angeli debuisse necessario esse superbiæ, aut inuidiam. Tum etiam, quia ratio Sancti Thomæ non solum de primo peccato, sed de quocumque etiam alio videtur probare. Ratio enim est huiusmodi: in angelis non potest esse peccatum, nisi spirituale, hoc est, circa obiecta spiritualia: affectus autem circa obiecta spiritualia peccatum esse non potest, nisi talis sit affectus, ut superioris regula cōtēpta in talia obiecta feratur. Nam ut ait Caietanus explicans hanc rationem, obiecta spiritualia secundum se, quanta maiora sunt, meliora sunt; & ita secundum se non possunt nimis amari, nisi quatenus in eorum amore regula superioris contemnitur: atqui contemnere regulam superioris est peccatum superbiæ: ergo in angelis solum potest esse peccatum superbiæ, & quod inde nascitur, quod est inuidia.

Hæc autem ratio, præterquam quod si alicuius momenti est, probat in angelo nullum aliud peccatum vllō modo esse posse, quam superbiæ, adhuc difficultate non caret. Quia non omnis transgressio regulæ superioris est superbia, cum

Kkk 4

hoc

27.
esse alia peccata præter superbiæ & inuidiam formaliter esse in angelo.

28.
Caietan.

*Difficilis ta-
men est in-
terpretatio.*

*Ratio S. Th.
quantā ha-
bet vim.*

hoc accidere possit solo peccato inobediencie specialis, quæ est distinctum peccatum à superbia, & invidia: imo vero transgressio regulæ, quatenus talis, potius ad peccatum inobediencie, quam superbiæ pertinet. Qualis vero sit affectus superbiæ, qui contemnit subijci alteri, sequentibus disputationibus explicabitur. Est enim nō transgressio regulæ positæ à superiori per modū præcepti, sed

excessus excellentiæ ultra debitam mensuram: quo videtur genus quoddam transgressionis, non quidem regulæ, & præcepti, sed mensuræ propriæ dignitatis. Sic definit Sanctus Thomas superbiam. 2. 2. quæstione 162. artic. 1. consentit Isidorus libro 10. Etymologiarum, capitul. 28. cum ait: *Superbus dicitur, qui super vult videri, quam est.* Quamvis igitur angelus peccare solum posset circa obiecta spiritalia, quod tamen difficile etiam apparet ex dictis: posset quidem alio peccato, nempe inobediencia, peccare, & non solum superbia & invidia.

Adde quod peccatum odij non est ideo malū, quia excedat regulam aliquam positam & constitutam, infra quam non esset peccatum: sed in quocunque gradu minimo peccatum est. Fateor hæc mihi esse difficilia, quorum solutionem ab alijs libenter audirem.

Est etiam mihi difficilis doctrina, quam habet Sanctus Doctor in solutione 2. nempe in angelis non posse esse peccatum iracundiæ, eo quod (inquit) ira est cum quadam passione, quæ tamen angelis conuenire non potest. Hoc autem mihi non minus difficile est: tum quia doctrinæ, quam ipse S. Thomas tradidit supra quæstione 20. artic. 1. ad primum non satis consonat. Tum etiam quia videtur esse contra definitionem formalem iræ: nam, ut ipse ait eodem loco, & nos disputatione 84. capit. 4. probauimus, ad formalem rationem iræ non pertinet commotio passionis: nec defectu huius Deo iram denegamus: sed de ratione formalis iræ est appetitus vindictæ, seu recruciationis ob tristitiam ex malo, quod quis ab alio passus est. Et secundum hanc rationem diximus, eam Deo non conuenire: quia à nullo pari potest. Cum igitur angelus affici possit ab alio tristitia; appetere potest quoque vindictam illius, ac proinde irasci. Si autem de ratione iræ esset commotio corporalis, eodem modo de ratione misericordiæ esset eadem commotio: ac proinde misericordia proprie Deo non conueniret, quod est falsum, ut ibidem ostendimus.

ARTICVLVS III.

Utrum angelus appetierit esse vt Deus.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod diabolus non appetierit esse vt Deus, illud enim quod non cadit in apprehensione, non cadit in appetitu: cum bonū apprehensum moueat appetitum vel sensibilem, vel rationalem, vel intellectualem: in solo enim huiusmodi appetitu contingit esse peccatum. Sed creaturam aliquam esse æqualem Deo non cadit in apprehensione. Implicat enim contradictionem, quia necesse est finitum esse infinitum, si æquatur infinito. Ergo angelus non potuit appetere esse vt Deus.

2. Præterea. Illud quod est finis naturalis, absque peccato appeti potest. Sed assimilari Deo est finis in quem tendit naturaliter qualibet creatura. Si ergo angelus appetijt esse vt Deus, non per æqualitatem, sed per similitudinem, videtur quod in hoc non peccauerit.

3. Præterea. Angelus in maiori plenitudine sapientiæ conditus est quam homo. Sed nullus homo, nisi omnino amens, eligit esse æqualis angelo, nedum Deo: quia electio non est nisi possibilem, de quibus est consilium. Ergo multo minus peccauit angelus appetendo esse vt Deus.

Sed contra est quod dicitur Iſai. 14. c. ex persona diaboli: *Ascendam in cælum, & ero similis altissimo.* Et Aug. dicit in libr. de quæstionibus vet. testam. quod elatione inflatus voluit dici Deus.

Respondeo dicendum, quod angelus absque omni dubio peccauit appetendo esse vt Deus. Sed hoc potest intelligi dupliciter. Vno modo per æquiparantiam. Alio modo per similitudinem. Primo quidem modo non potuit appetere esse vt Deus: quia sciuit hoc esse impossibile naturali cognitione. Nec primum actum peccandi in ipso præcessit vel habitus vel passio ligans cognoscitiam ipsius virtutem, vt in particulari deficient eligeret impossibile, sicut in nobis interdum accidit. Et ideo dato quod esset possibile, hoc esset contra naturale desiderium: est enim unicuique naturale desiderium ad consequendum suum esse: quod non conferuaretur, si transmutaretur in alteram naturam. Vnde nulla res quæ est inferiori gradu naturæ, potest appetere superioris naturæ gradum, sicut alius non appetit esse equus: quia si transferretur in gradum superioris naturæ, iam ipsum non esset. Sed in hoc imaginatio decipitur. Quia enim homo appetit esse in altiori gradu quantum ad aliqua accidentalialia, quæ possunt crescere absque corruptione subiecti, æstimatur quod possit appetere altiore gradum naturæ, in quem peruenire non posset nisi esse definitur. Manifestum est autem, quod Deus excedit angelum, non secundum aliqua accidentalialia, sed secundum gradum naturæ, & etiam vnus angelus alium. Vnde impossibile est, quod angelus inferior appetat esse æqualis superiori, nedum quod appetat esse æqualis Deo. Appetere autem esse vt Deus per similitudinem, contingit dupliciter. Vno modo quantum ad id, in quo aliquid natum est Deo assimilari. Et sic si aliquis quantum ad hoc appetat esse Deo similis, non peccat, dummodo

29.

S. Thom.
Isidor.Solutio ad
secundum
difficilis.

30.

322.

militudinem Dei debito ordine appetat adipisci, ut scilicet eam à Deo habeat. Si quis autem appeteret secundum iustitiam esse similis Deo quasi propria virtute, & non ex virtute Dei, peccaret. Alio vero modo potest aliquis appetere similis esse Deo quantum ad hoc in quo non natus est assimilari: sicut si quis appeteret creare celum & terram, quod est proprium Dei, in quo appetitu esset peccatum. Et hoc modo diabolus appetijt esse ut Deus, non ut ei assimilaretur quantum ad hoc quod est nulli subesse simpliciter: quia si suum non esse appeteret, cum nulla creatura esse possit, nisi per hoc quod sub Deo esse participat. Sed in hoc appetijt indebite esse similis Deo, quia appetijt ut finem ultimum beatitudinis id ad quod virtute suae naturae poterat peruenire: auertens suum appetitum à beatitudine supernaturali, quae est ex gratia Dei. Vel si appetijt ut ultimum finem illum Dei similitudinem, quae datur est ex gratia, voluit hoc habere per virtutem suae naturae, non ex diuino auxilio secundum Dei dispositionem. Et hoc consonat dictis Anselmi, qui dicit quod appetijt illud ad quod peruenisset, si sterisset. Et haec duo quodammodo in idem redeunt: quia secundum utrumque appetijt finale beatitudinem per suam virtutem habere, quod est proprium Dei: quia vero quod est per se, est principium & causa eius quod est per aliud: ex hoc etiam consequutum est quod appetijt aliquem principatum super alia habere in quo etiam peruerse voluit Deo assimilari.

Et per hoc patet responso ad omnia obiecta.

PRIOR conclusio est: Angelus non appetijt esse Deus per naturam. Posterior conclusio, Angelus peccauit appetendo esse similis Deo aliquaratione excellens modum propriae excellentiae, & perfectionis. Circa quam doctrinam plures nobis controuersiae disputandae sunt.

DISPUT. CCXXXII.

Utrum peccatum Angeli fuerit superbi-
an alterius naturae.

Quid Scotus & Gabriel senserint. cap. 1.

Sententia Scoti & Gabrielis impugnatur. cap. 2.

Primum Angeli peccatum fuisse superbiam, vera & communis Patrum, & Scholasticorum opinio fertur. cap. 3.

Expenduntur quadam Scripturae testimonia pro eadem sententia. cap. 4.

Multa quidem eaque difficilia de peccato primo Angelorum à Doctoribus scripta legimus. Nec mirum est, rema sensibus, & humana ratione longè remotam, difficilem ad intelligendum semper fuisse. Verum quia tractatio de hac omnino declinare instituti nostri ratio non patitur: quoad eius fieri poterit dabimus operam, ut peccatum Angelorum inquirentes, nihil tanquam certum affirmemus, nisi quod aut ex Scriptura, aut ex doctrina Patrum, aut certa ratione colligi queat: ubi autem aliquo ex his fundamentis nostra disputatio niti non possit, nihil temere sola humana coniectura ducti asseremus. Satis enim est requiritatem ingenij in re quacunque, nedum in abscondita, ingenue profiteri, quam aliquid temere pronuntiare: cumque circa ea, quae ipsa in peccato angelorum contigerunt, sola ratio absque autoritate nihil valeat ratione quidem solum vremur ad ostendendum, quo pacto angelus peccare potuit, de qua etiam re non parua inter Scholasticos dissensio est, & in ea ratio ipsa plurimum valet. Primum autem in vniuersum inuestigandum nobis est genus peccati, quo Angelus cecidit. Deinde speciatim inquirendum, quid sit illud, circa quod Angelus deliquit.

In praesenti autem controuersia, in qua genus peccati Angelorum vniuersè inuestigamus, non fuit Scholasticorum omnium vna sententia. Prima opinio fuit Scoti in 2. distinctione 6. questione 2. Scotus.

§. Quantum ad secundum, & in §. Ad argumenta, in solutione 1. qui affirmat peccatum Angelorum non fuisse superbiam, quae constituitur proprium peccatum: sed luxuriam, non, sicut aliqui Patres quos retulimus supra disputatione 178. capite 2. dixerunt existimantes, Angelos in alias hominum exarisse, & ex illis genuisse Gigantes, (haec enim sententia ab omnibus Scholasticis merito expoditur, ut eo loco diximus:) sed luxuriam, quandam spirituale, quae in nimia quadam dilectione, aut cupiditate consistit. Haec est sententia Scoti, quam aliter refert Caiet. in hoc articulo tamē, quam ipse refert, est Gabrielis, quam inferius asseremus. In cuius opinionis confirmationem, & explicationem notat ipse Scotus in ea quaestione. In ista quaestione, doctrinam receptam à Gabriele loco inferius allegando, in actibus voluntatis esse duplicem amorem, alterum concupiscentiae, qui versatur circa rem & bonum, quod alicui volumus: alterum amicitiae, qui respicit personam, cui volumus bonum. Subiungit autem, amorem concupiscentiae procedere ex amore amicitiae, rationem ex causa priori. Haec nota praemissa, inquit Scotus, primum Angeli peccatum fuisse nimium amorem amicitiae, quo seipsum dilexit, hoc est, nimiam quandam sui ipsius complacentiam. Probat autem: quia nimius amor amicitiae non poterat esse erga Deum: nam Deus diligere non potest immoderate ex nimia intentione: hic enim amor debitum modum excedere nequit: neque alio modo potuit esse immoderatus. Verisimile autem est, Angelum non dilexisse alium: praeter seipsum: ergo primum peccatum fuit nimius amor amicitiae, quem placuit Scoto vocare

Similitudo im-
rellektus est
à Caiet.

Ratio Scoti.